

Centraal Bureau
voor de Statistiek

Bevolkingstrends

Twee kinderen, maar wanneer en met wie?

2015 | 03

**Niels Kooiman
Lenny Stoeldraijer**

Het krijgen van kinderen, liefst twee, behoort onverminderd tot de toekomstverwachting van jongeren. Mannen zijn gemiddeld drie jaar later aan kinderen toe dan vrouwen. Het krijgen van kinderen wordt steeds nauwkeuriger gepland. Hoewel kinderen de wens zijn van velen, lukt het niet iedereen om ze te krijgen, om diverse redenen. Onvrijwillige onvruchtbaarheid hindert meer dan 10 procent van de vrouwen tussen 35 en 42 jaar. Veel laagopgeleiden hebben moeite om een geschikte partner te vinden, of hebben te weinig geld om aan kinderen te beginnen. Vrouwen verwachten dat het moederschap hun kansen op de arbeidsmarkt zal verminderen.

1. Inleiding

Vrouwen en mannen hebben de laatste decennia, voornamelijk door de komst van de pil, steeds beter de regie van het krijgen van kinderen in handen gekregen en genomen (zie o.a. Van de Kaa, 2005). Vrouwen hebben de geboorte van hun eerste kind meer en meer uitgesteld. Het gevolg is dat het gemiddeld aantal kinderen per vrouw in vrijwel alle Europese landen is gedaald, zelfs tot onder het niveau dat nodig is voor de vervanging van generaties. Deze regie kan in de toekomst worden versterkt als het invriezen van eicellen gebruikelijk en toegankelijk is geworden voor grotere groepen vrouwen. Hierdoor zou de biologische grens van de vruchtbaarheid kunnen worden verlegd. In combinatie met de toegenomen technische mogelijkheden om geboorten te regelen hebben ook sociaal-culturele ontwikkelingen invloed gehad op de vruchtbaarheid en de timing ervan. Zo zijn de toegenomen arbeidsdeelname en het toegenomen opleidingsniveau van vrouwen samengegaan met het uitstellen en – deels – afstellen van het krijgen van kinderen. De beschikbaarheid van zaaddonoren en draagmoeders heeft het mogelijk gemaakt dat tegenwoordig ook homostellen kinderen kunnen krijgen.

Belemmeringen zijn er ook: onvrijwillige onvruchtbaarheid, het vinden van een geschikte partner, het combineren van ouderschap en carrière en het beschikken over voldoende financiële middelen en een geschikte woning. Dit zijn allemaal zaken die ervoor kunnen zorgen dat het gewenste aantal kinderen en de timing ervan niet precies gerealiseerd worden zoals van tevoren was gehoopt.

In dit artikel gaan we in op de verwachtingen die vrouwen (18 tot 43 jaar) en mannen (18 tot 56 jaar) hebben over het krijgen van kinderen.

2. Data en methode

Voor dit artikel is gebruik gemaakt van het Onderzoek Gezinsvorming 2013. Dit onderzoek heeft als doel informatie te verzamelen over het verloop van de relatie- en gezinsvorming in Nederland en de achtergronden daarvan. Deze informatie vormt een aanvulling op de uit de Gemeentelijke Basisadministratie persoonsgegevens (GBA) afgeleide bevolkingsstatistieken. Voor het eerst is het Onderzoek Gezinsvorming opgenomen binnen het kader van de

Gender and Generations Survey (GGS), waardoor in de nabije toekomst vergelijkingen met andere Europese landen mogelijk zijn. Het OG 2013/GGS is een onderzoek van het CBS en het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI). Met de integratie binnen de GGS zijn in het Onderzoek Gezinsvorming, naast de gebruikelijke vragen over het verwachte kindertal, voor het eerst stellingen opgenomen over veranderingen die eventueel zullen optreden na het krijgen van een (extra) kind en over belemmeringen die mensen ervaren om een (extra) kind te nemen.

De enquêtes van het OG 2013 zijn door middel van face-to-face interviews afgenomen door CBS-enquêteurs en -enquêtrices, aan de hand van een elektronische vragenlijst. Van 10 255 personen is een volledig ingevulde vragenlijst verkregen. Dit komt neer op een respons van 57 procent. De vragen over verwachtingen rond kinderen krijgen zijn beantwoord door 1 894 vrouwen van 18 tot 43 jaar en door 3 087 mannen van 18 tot 55 jaar.

Dit artikel is beschrijvend van aard en gaat vooral in op verschillen tussen mannen en vrouwen binnen bepaalde leeftijdsgroepen. Er wordt alleen gerapporteerd over verschillen naar opleidingsniveau of sociaaleconomische status als is gebleken dat deze verschillen statistisch significant zijn, rekening houdend met leeftijd en geslacht.

3. Resultaten

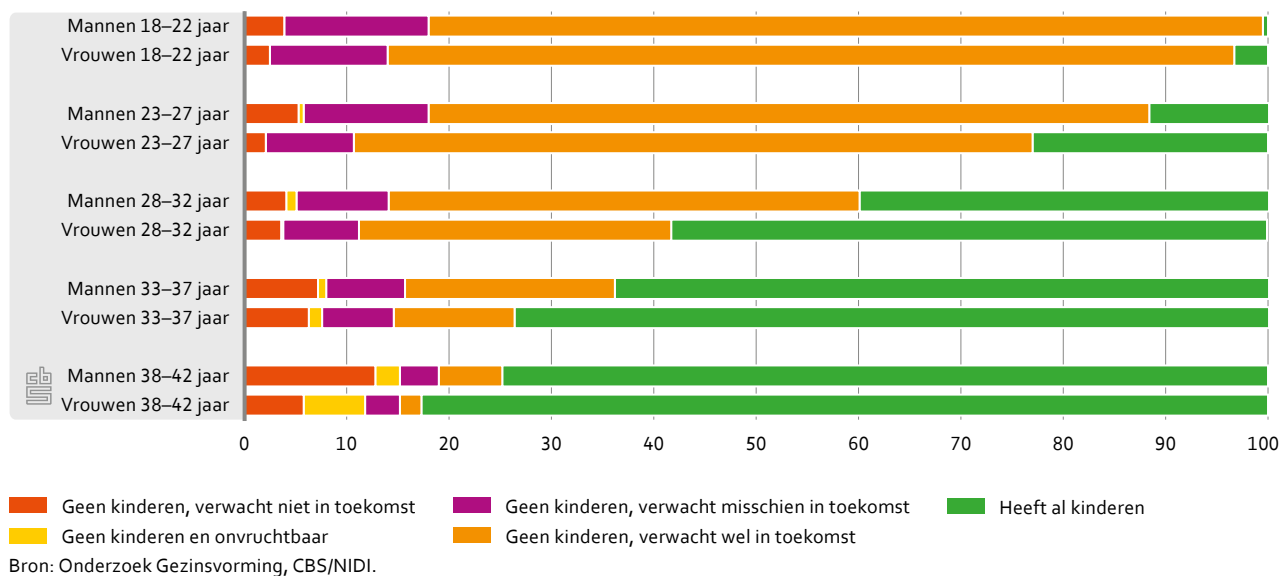
3.1 Bijna alle jongeren verwachten ooit kinderen te krijgen

Jonge vrouwen en mannen (18 tot 23 jaar) zijn onverminderd eensgezind in hun verwachting om ooit kinderen te krijgen. Het ligt voor de hand dat deze verwachting grotendeels kan worden geïnterpreteerd als een wens, zeker bij de jongste groep. Tegen het einde van de vruchtbare periode is deze uitgesproken verwachting waarschijnlijk al meer een rationele inschatting dan een wens. Hoewel slechts weinigen op 22-jarige leeftijd al vader of moeder zijn, verwacht maar 4 procent van de mannen en 3 procent van de vrouwen nooit kinderen te zullen krijgen. Jonge mannen twijfelen wel iets vaker dan vrouwen. Van de mannen weet 14 procent het nog niet tegenover 11 procent van de vrouwen. Meer dan vier op de vijf jonge mannen en vrouwen zijn stellig: zij verwachten ooit kinderen te zullen krijgen.

Met het ouder worden hebben steeds meer mensen hun kinderwens gerealiseerd, al liggen vrouwen in dat opzicht wat voor op mannen. Tegenwoordig hebben meer dan vier op de vijf vrouwen aan het einde van het vruchtbare leven (38 tot 43 jaar) kinderen. Nog maar weinig vrouwen die in die fase nog geen kinderen hebben, verwachten ooit nog kinderen te krijgen.

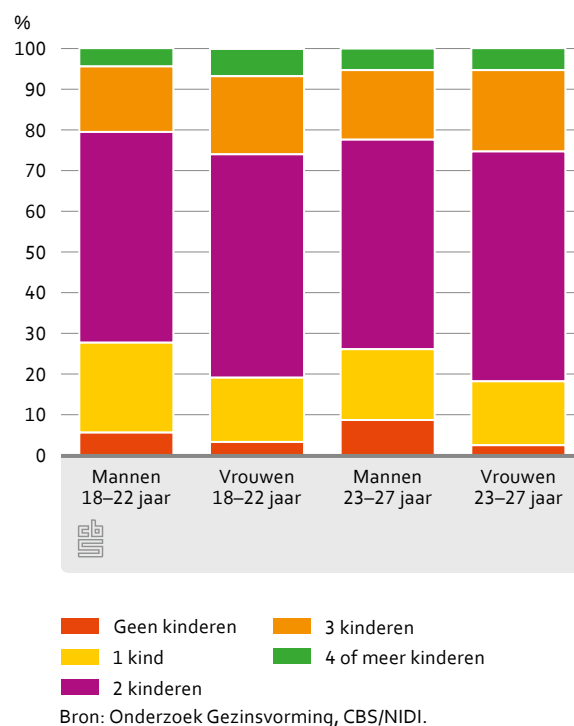
Aangezien mannen langer dan vrouwen lichamelijk in staat zijn om kinderen te krijgen, is aan mannen tot 55 jaar gevraagd of zij nog kinderen verwachten. Van de mannen tussen 40 en 50 jaar heeft 18 procent geen kinderen en verwacht ze ook niet meer te krijgen.

3.1.1 Verwachtingen over het krijgen van kinderen, mannen en vrouwen, 18-42 jaar, 2013

De afgelopen tien jaar zijn er niet of nauwelijks verschuivingen geweest in de verwachtingen van mannen en vrouwen over het krijgen van kinderen. Nog steeds lijkt een gezin met twee kinderen favoriet, ook onder de jongeren van nu. Iets meer dan de helft van de mannen en vrouwen van 18 tot 27 jaar denkt op twee kinderen uit te komen. Dit was ook al zo in 2003 en 2008.

3.1.2 Het verwachte uiteindelijke kindertal van jonge mannen en vrouwen¹⁾, 18-27 jaar, 2013

¹⁾ Mannen en vrouwen die aangaven niet te weten of zij in de toekomst kinderen zullen krijgen, zijn in deze berekening buiten beschouwing gelaten.

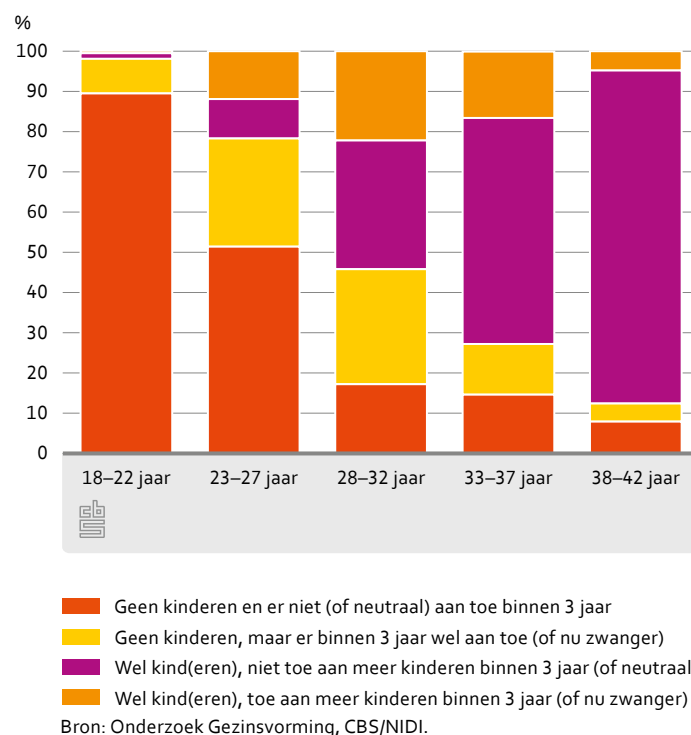
Vrouwen verwachten iets meer kinderen te krijgen dan mannen van dezelfde leeftijd. Minder dan 20 procent van de jonge vrouwen verwacht maximaal één kind te krijgen tegenover 28 procent van de jonge mannen.

3.2 Mannen drie jaar later toe aan kinderen

In het laatste Onderzoek Gezinsvorming (2013) is aan mannen en vrouwen gevraagd of zij eraan toe zijn om binnen drie jaar kinderen te krijgen. Het zijn vooral jongeren die in de toekomst wel kinderen willen, maar er nog niet aan toe zijn om ze binnen drie jaar te krijgen. Bij hen kan de verwachting om ooit kinderen te krijgen grotendeels geïnterpreteerd kan worden als een wens. Mensen vanaf 35 jaar die zeggen niet binnen drie jaar toe te zijn aan kinderen, verwachten ook dat ze nooit kinderen zullen krijgen. Hetzelfde geldt voor de mensen die al kinderen hebben en aangeven niet toe te zijn aan meer kinderen. Zij verwachten in meerderheid ook in de verdere toekomst geen kinderen meer.

Bij vrouwen van 18 tot 23 jaar leeft de directe kinderwens nog niet sterk. Minder dan 5 procent van de vrouwen heeft al kinderen op die leeftijd en nog eens 9 procent is eraan toe om binnen drie jaar aan kinderen te beginnen of is inmiddels in verwachting.

3.2.1 Ouderschap en toe zijn aan ouderschap, 18- tot 43-jarige vrouwen die niet hebben aangegeven onvruchtbaar te zijn, naar leeftijd, 2013

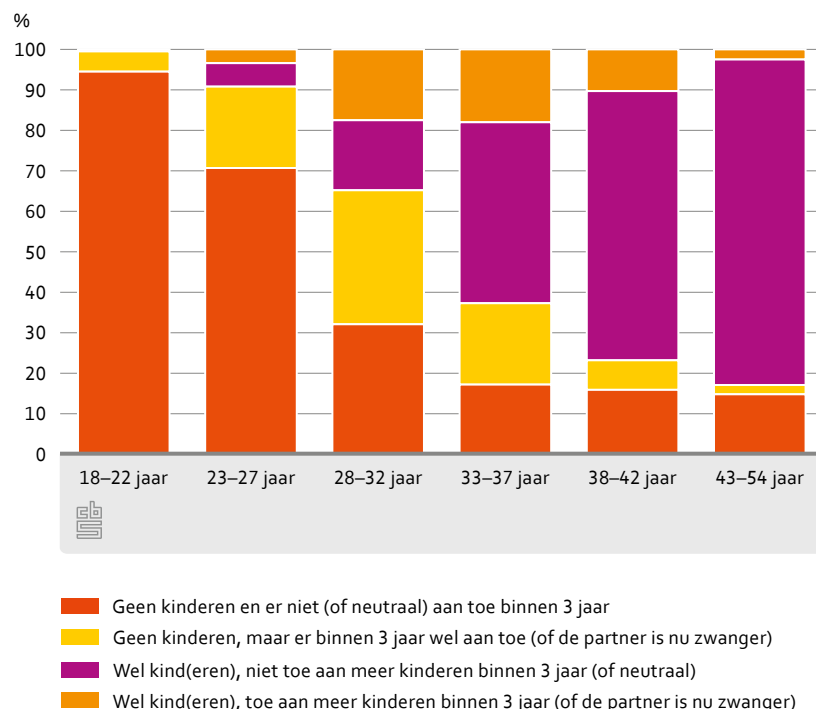
Vrouwen van 23 tot 28 jaar zijn er al aanmerkelijk vaker aan toe om in de nabije toekomst kinderen te krijgen. Meer dan 20 procent heeft al kinderen en meer dan een kwart heeft nog geen kinderen, maar is er wel aan toe om er binnen drie jaar aan te beginnen. Meer dan de helft heeft geen kinderen en heeft ook niet de behoefte om daar binnen drie jaar aan te beginnen.

Dat verandert snel in de jaren daarna. Van de 28- tot 33-jarige vrouwen heeft al meer dan de helft kinderen en van de vrouwen die nog geen kinderen hebben, is bijna tweederde er aan toe om ze binnen drie jaar te krijgen. Dit is ook de leeftijd waarop vrouwen er het meest aan toe zijn om binnen drie jaar kinderen te krijgen, ook als zij al kinderen hebben.

Halverwege de dertig hebben verreweg de meeste vrouwen kinderen, maar geven ook minder vrouwen aan dat zij eraan toe zijn om binnen drie jaar kinderen te krijgen. Deze afnemende behoefte om nog kinderen te krijgen geldt zowel voor nog kinderloze vrouwen als voor vrouwen die al moeder zijn. Van de vrouwen tussen 38 en 42 jaar die lichamelijk in staat zijn kinderen te krijgen, heeft 92 procent al kinderen of is er aan toe om ze binnen drie jaar te krijgen.

Mannen zijn minder vroeg aan kinderen toe dan vrouwen. Dit vertaalt zich niet alleen in het feit dat mannen op iedere leeftijd gemiddeld minder kinderen hebben dan vrouwen, ze zijn er ook minder vaak klaar voor. Zo hebben bijna alle 18- tot 23-jarige mannen nog geen kinderen en zijn zij er binnen drie jaar ook nog niet aan toe. Voor de mid-twentigers geldt dit nog steeds voor meer dan 70 procent, terwijl in dezelfde leeftijdsgroep dan al de helft van de vrouwen kinderen heeft of eraan toe is om ze binnen drie jaar te krijgen. Mannen van 28 tot 33 jaar hebben al duidelijk vaker kinderen (35 procent) dan de mid-twentigers, en van de mannen die op die leeftijd nog geen kinderen hebben, geeft ongeveer de helft aan eraan toe te zijn om binnen drie jaar kinderen te krijgen. Dat betekent van de andere kant dat nog bijna een derde van de mannen op die leeftijd geen kinderen heeft en er ook niet binnen afzienbare tijd klaar voor is.

3.2.2 Ouderschap en toe zijn aan ouderschap, 18- tot 55-jarige mannen die niet hebben aangegeven onvruchtbaar te zijn, naar leeftijd, 2013

Meer dan 60 procent van de 33- tot 38-jarige mannen heeft kinderen, en van de overige mannen is ongeveer de helft eraan toe om binnen drie jaar aan kinderen te beginnen.

Zeventien procent van deze mannen heeft geen kinderen en is daar op korte termijn ook niet klaar voor. Dat aandeel neemt in de leeftijden daarna nauwelijks meer af. De oudste groep mannen heeft nauwelijks meer de behoefte om binnen drie jaar kinderen (erbij) te krijgen.

Het krijgen van kinderen is niet de enige demografische gebeurtenis waarbij mannen achter lopen op vrouwen. Mannen gaan gemiddeld ook later het huis uit (De Graaf en Loozen, 2006), wonen op latere leeftijd voor het eerst samen (Harmsen et al., 2013) en zijn ook ouder dan vrouwen als ze voor de eerste keer trouwen. Dit hangt samen met het feit dat mannen gemiddeld later dan vrouwen lichamelijk en geestelijk volwassen zijn. In heteroseksuele relaties zijn mannen gemiddeld ongeveer drie jaar ouder dan hun partner. Drie jaar is ook het verschil in de leeftijd waarop de helft van de mannen en vrouwen eraan toe zijn om binnen drie jaar kinderen te krijgen. Voor mannen is dit als ze 28 jaar zijn, voor vrouwen 25 jaar.

Ook het opleidingsniveau is van belang voor de leeftijd waarop mensen toe zijn aan kinderen. Hoogopgeleiden zijn gemiddeld vier jaar later toe aan het krijgen van kinderen dan laagopgeleiden. Dit geldt voor mannen en vrouwen. Mensen die nog (lang) studeren zijn nog aanmerkelijk minder in het stadium dat zij kinderen hebben of daaraan toe zijn. Van de mid-twentigers die nog studeren heeft 83 procent geen kinderen en is er ook niet binnen drie jaar aan toe. Van hun leeftijdsgenoten die niet (meer) studeren heeft bijna de helft al kinderen of is er binnen drie jaar aan toe.

In de komende drie paragrafen wordt ingegaan op belemmeringen die ervoor kunnen zorgen dat een (nabije) kinderwens (nog) niet kan worden gerealiseerd.

3.3 Mannen minder vaak onvrijwillig onvruchtbaar dan vrouwen

Voor een klein deel van de mannen en vrouwen van 18 tot 43 jaar behoort het krijgen van een (eigen) kind niet meer tot de mogelijkheden omdat zij weten of vermoeden dat zij, of hun eventuele partner, onvruchtbaar zijn.¹⁾ Bij vrouwen gaat onvruchtbaarheid na de leeftijd van 30 een sterkere rol spelen. Bijna geen enkele vrouw van 18 tot 28 jaar geeft aan lichamelijk geen kinderen (meer) te kunnen krijgen. Dit aandeel loopt op tot 8 procent onder 33- tot 38-jarige vrouwen en 20 procent onder vrouwen van 38 tot 43 jaar. Het betreft in bijna al deze gevallen onvrijwillige onvruchtbaarheid. Vrouwen die het krijgen van kinderen uitstellen, lopen dus een verhoogd risico om hun kinderwens niet te kunnen realiseren omdat ze er fysiek niet (meer) toe in staat zijn.

Minder dan een kwart van deze onvruchtbare vrouwen heeft er uit vrije wil voor gekozen om geen kinderen meer te krijgen en heeft zich laten steriliseren. In slechts een enkel geval geven deze vrouwen aan geen kinderen meer te kunnen krijgen omdat hun partner onvruchtbaar is.

Mannen van 18 tot 43 jaar geven minder vaak dan vrouwen aan onvrijwillig onvruchtbaar te zijn. Van de mannen van 33 tot 38 jaar geeft 6 procent aan geen kinderen meer te kunnen krijgen, van de 38- tot 43-jarige mannen is dit bijna 16 procent. Ongeveer driekwart van de mannen heeft zelf voor onvruchtbaarheid gekozen door zich te laten steriliseren.

Van de mannen die aangeven fysiek geen kinderen meer te kunnen krijgen, heeft slechts 15 procent geen 'eigen' kinderen. Onder vrouwen is dit aandeel met 26 procent aanmerkelijk

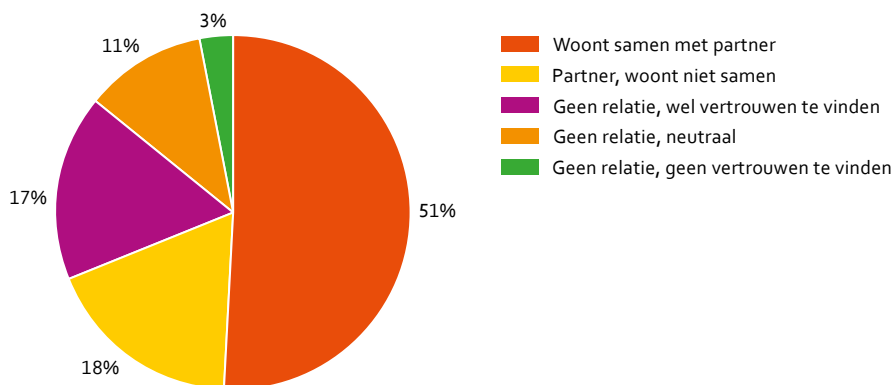
¹⁾ De mogelijkheid van draagmoeders en zaaddonoren sluit de mogelijkheid van kinderen krijgen echter niet uit.

hoger. Van de onvruchtbare mannen en vrouwen zonder biologische kinderen heeft 10 procent wel een stief-, pleeg- of adoptiekind.

3.4 Een geschikte partner om kinderen mee te krijgen is niet eenvoudig gevonden

Een vaste relatie is nog steeds een belangrijke voorwaarde om kinderen te krijgen, al is een huwelijk niet meer noodzakelijk en krijgen stellen ook ongetrouwd kinderen. Voor vrouwen is het vinden van een geschikte partner om de kinderwens mee te vervullen niet altijd eenvoudig. Slechts de helft van de kinderloze vrouwen die eraan toe zijn om kinderen te krijgen, woont samen met een vaste partner, 18 procent heeft een vaste relatie, maar woont niet samen met de partner. Dat betekent dat bijna een derde van de kinderloze vrouwen die eraan toe zijn om binnen drie jaar een kind te krijgen, geen vaste partner heeft. Kinderloze vrouwen met een kinderwens, maar zonder partner (n=92) is gevraagd of zij er vertrouwen in hebben dat zij binnen drie jaar een geschikte partner kunnen vinden om kinderen mee te krijgen. Dit geldt voor ruim de helft van de vrouwen, ruim een derde weet het niet goed. Minder dan 10 procent is ronduit pessimistisch: zij verwachten niet binnen drie jaar een geschikte partner te kunnen vinden om kinderen mee te krijgen.

3.4.1 Partnerstatus van kinderloze vrouwen die er aan toe zijn binnen drie jaar een kind te krijgen, 18 tot 43 jaar, 2013

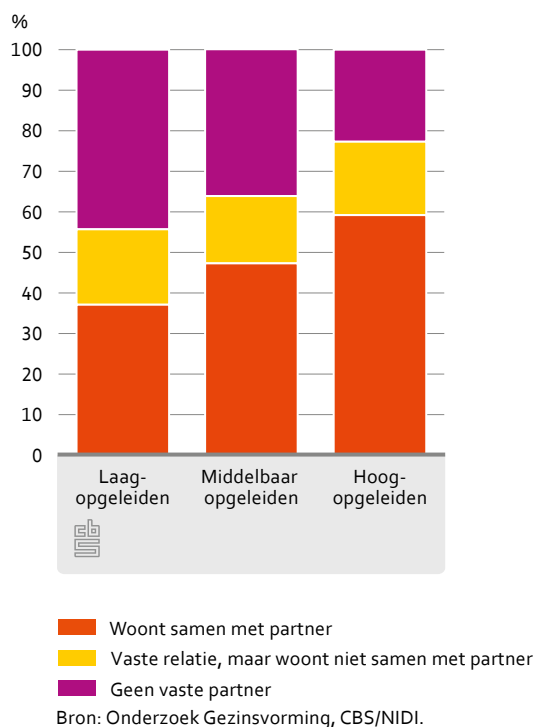
Bron: Onderzoek Gezinsvorming, CBS/NIDI.

Voor mannen die toe zijn aan kinderen is de relatiestatus vergelijkbaar met die van vrouwen die aan kinderen willen beginnen. Mannen zonder partner en met een kinderwens hebben er in dezelfde mate als vrouwen vertrouwen in dat zij binnen drie jaar een partner zullen vinden.

Het opleidingsniveau speelt een rol. Laagopgeleiden (mannen en vrouwen) hebben minder vaak dan hoogopgeleiden een vaste partner en hebben ook minder vaak de wens om binnen drie jaar een eerste kind te krijgen. Daarnaast lijkt het erop dat laagopgeleiden zonder partner er ook minder vertrouwen in hebben dat zij binnen drie jaar een geschikte partner zullen vinden om een kind mee te krijgen. Door te kleine aantallen is dit verband echter net niet significant.

3.4.2 Partnerstatus van mensen die er aan toe zijn om binnen drie jaar een eerste kind te krijgen, naar opleidingsniveau, 18 tot 43 jaar, 2013

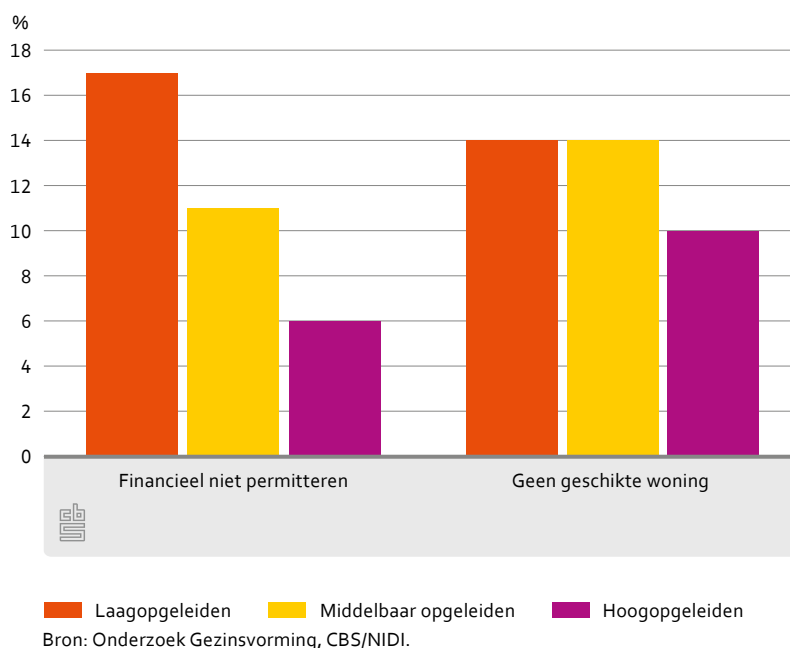
3.5 Materiële belemmeringen: genoeg geld en een geschikte woning?

Voor het krijgen van kinderen is het van belang dat er een voldoende materiële basis is. Kinderen kosten immers geld. Ruim driekwart van de mannen en vrouwen beaamt, dat zij na het krijgen van een (extra) kind minder geld zullen hebben voor andere dingen. Vooral jongeren verwachten minder geld voor andere zaken over te houden. Daarnaast vrezen mensen zonder kinderen vaker dat het krijgen van een (eerste) kind financiële beperkingen oplegt dan mensen die al kinderen hebben verwachten bij het krijgen van nog een kind.

Voorals voor mensen die eraan toe zijn om binnen drie jaar een kind te krijgen, is het van belang dat zij het zich financieel kunnen permitteren. In de meeste gevallen vinden zij dit geen probleem. Van de kinderloze mannen en vrouwen die eraan toe zijn om kinderen te krijgen, geeft 80 procent aan het zich financieel te kunnen permitteren om een eerste kind te krijgen. Minder dan 10 procent schat in niet genoeg geld te hebben om aan kinderen te beginnen, 11 procent is neutraal. Mensen die al een of meer kinderen hebben, worden minder vaak belemmerd door tekortschietende financiën (4 procent) om er nog een kind bij te nemen.

Mannen en vrouwen zijn net zo optimistisch of pessimistisch over hun financiële mogelijkheden om binnen drie jaar kinderen te krijgen. Wel zijn er verschillen naar opleidingsniveau. Laagopgeleiden die klaar zijn voor kinderen hebben aanzienlijk vaker dan hoogopgeleiden niet genoeg geld om te beginnen aan kinderen (17 procent versus 6 procent).

3.5.1 Materiële belemmeringen om binnen drie jaar een eerste kind te krijgen, kinderloze mannen en vrouwen, 18 tot 43 jaar, 2013

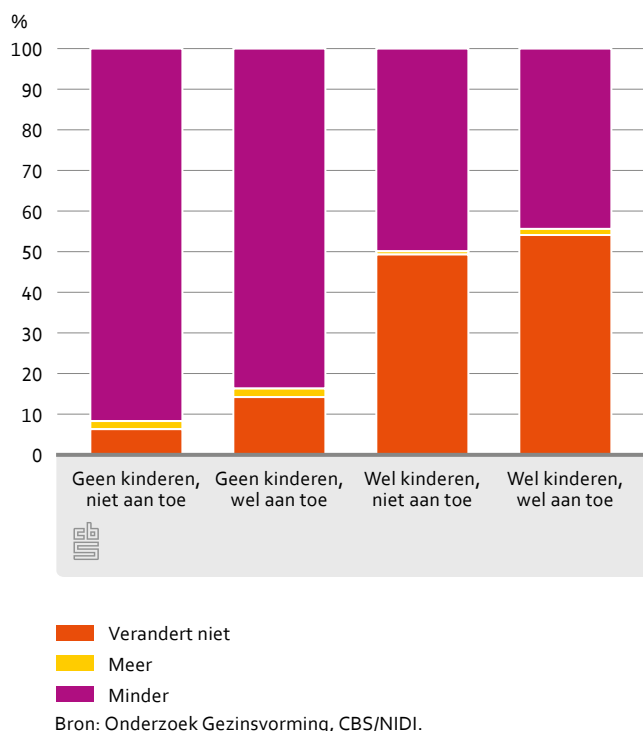

Naast voldoende geld is een geschikte woning waarin de kinderen op kunnen groeien van belang. Voor mensen die toe zijn aan kinderen is het hebben van een geschikte woning iets vaker een probleem dan het hebben van genoeg financiële middelen. Kinderloze mensen die er klaar voor zijn om aan kinderen te beginnen hebben in 12 procent van de gevallen geen geschikte woning en denken deze ook niet binnen drie jaar te kunnen bemachtigen. Ook bij mensen die al kinderen hebben kan de woning ontoereikend zijn om er nog een kind bij te nemen. Dit geldt voor 10 procent van de mensen die hebben aangegeven wel toe te zijn aan nog een kind. Het woningprobleem speelt niet alleen bij laagopgeleiden, maar ook bij middelbaar- en hoogopgeleiden. Het feit dat hoogopgeleiden in het perspectief van hun kinderwens duidelijk vaker geen geschikte woning kunnen vinden dan dat zij een gebrek hebben aan financiële middelen kan erop wijzen dat zij veeleisend zijn ten aanzien van een woning.

3.6 Het eerste kind gaat ten koste van de eigen vrijheid

Bij mannen en vrouwen bestaat consensus dat het hebben van kinderen beperkingen oplegt aan de vrijheid om te doen wat je wilt. Vooral het eerste kind zorgt ervoor dat mensen verwachten vrijheid in te leveren. Bijna 90 procent van de mannen en vrouwen zonder kinderen verwacht dat de vrijheid om te doen wat je wilt minder zal worden na de geboorte van het eerste kind. De verwachting van minder vrijheid is nauwelijks lager bij de mannen en vrouwen die er klaar voor zijn om binnen drie jaar ouder te worden en nemen het voor lief dat zij een deel van die vrijheid kwijtraken.

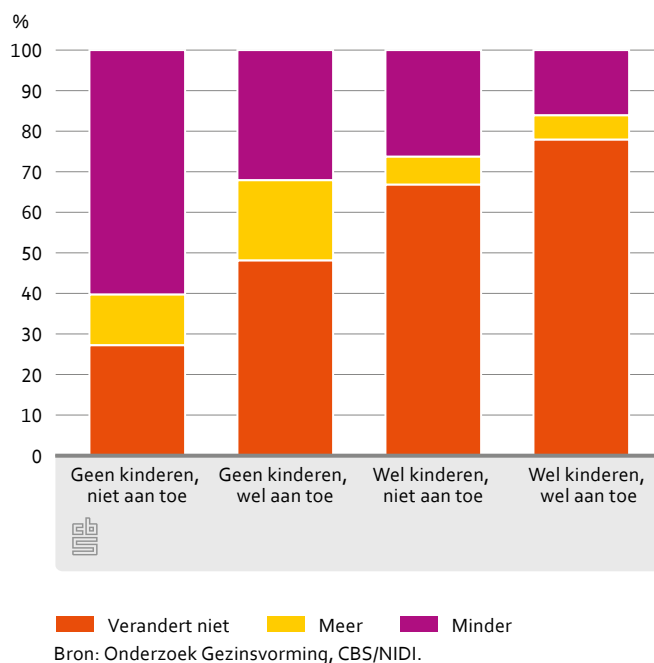
3.6.1 Verwachte verandering in de mate waarin men vrij is te doen wat men wil na het krijgen van een (extra) kind, mannen en vrouwen, 18 tot 43 jaar

Een volgend kind heeft, naar de verwachting van de ouders, minder invloed op de persoonlijke vrijheid. Iets meer dan de helft van de mannen en vrouwen die al een of meer kinderen hebben, verwacht dat een volgend kind geen extra belemmering zal geven in de vrijheid om te doen wat zij willen. Mannen en vrouwen verschillen niet in die verwachting. Ook leeft dit idee bij zowel laag- als hoogopgeleiden.

Een van die aspecten van vrijheid is het nastreven van andere doelen in het leven dan het krijgen van kinderen. Daarbij maakt het uit of het om een eerste kind of een volgend kind gaat. Van de mensen zonder kinderen verwacht iets meer dan de helft dat het krijgen van een eerste kind ten koste zou gaan van de mate waarin zij andere doelen in het leven zouden kunnen nastreven. Van de mensen die al kinderen hebben gelooft een aanmerkelijk kleiner deel dat een volgend kind die bewegingsruimte zou verkleinen: 21 procent. Dit verschil is op twee manieren te interpreteren. Ten eerste kunnen mensen die al kinderen hebben bij het krijgen van een eerste kind al concessies hebben gedaan aan de mate waarin zij in hun leven nog andere doelen nastreven. Daardoor verwachten zij dat een tweede of volgend kind niet een extra belemmering zal vormen. Ten tweede zou het zo kunnen zijn dat mensen die al kinderen hebben erachter zijn gekomen dat een kind toch niet een belemmering is om ook andere doelen na te jagen, waardoor zij ook niet verwachten dat een volgend kind hiervoor wel negatieve gevolgen zal hebben.

3.6.2 Verwachte verandering in de mate waarin men andere doelen in het leven kan nastreven na het krijgen van een (extra) kind, mannen en vrouwen, 18 tot 43 jaar

Er is een duidelijke relatie tussen toe zijn aan kinderen en de verwachting dat deze kinderen belemmeringen zullen geven bij het najagen van andere doelen. Mannen en vrouwen die binnen drie jaar toe zijn aan kinderen zijn beduidend minder vaak van mening dat andere doelen er bij in zullen schieten. Van degenen die (nog) niet toe zijn aan een eerste kind, verwacht ruim 60 procent dat de geboorte van een kind ten koste zal gaan van andere doelen in het leven. Van de mensen die er wel aan toe zijn om binnen drie jaar aan een kind te beginnen, verwacht minder dan een derde dat zij concessies zullen moeten doen. Bijna 20 procent verwacht zelfs dat zij meer mogelijkheden krijgen om andere doelen in het leven na te streven. Ook bij mensen die al kinderen hebben, zijn mensen die toe zijn aan een volgend kind minder vaak van mening dat andere doelen in het leven hierdoor belemmerd worden.

De verwachting dat andere doelen in het leven zullen sneuvelen door de aanwezigheid van kinderen leeft voornamelijk bij jongeren, mensen die nog studeren en hoogopgeleiden. Tussen mannen en vrouwen bestaat op dit punt geen verschil. Echter, ook als hiermee en met het reeds hebben van kinderen rekening wordt gehouden, verwachten mensen die toe zijn aan kinderen minder vaak dat andere doelen in het gedrang zullen komen. Het is een teken dat het voor veel mensen belangrijk is om het gevoel te hebben dat zij andere doelen, welke dat ook zijn, in het leven hebben bereikt voordat zij beginnen aan kinderen. Ook is het mogelijk dat mensen andere doelen of mogelijkheden gaan stellen zodra zij aan kinderen willen beginnen.

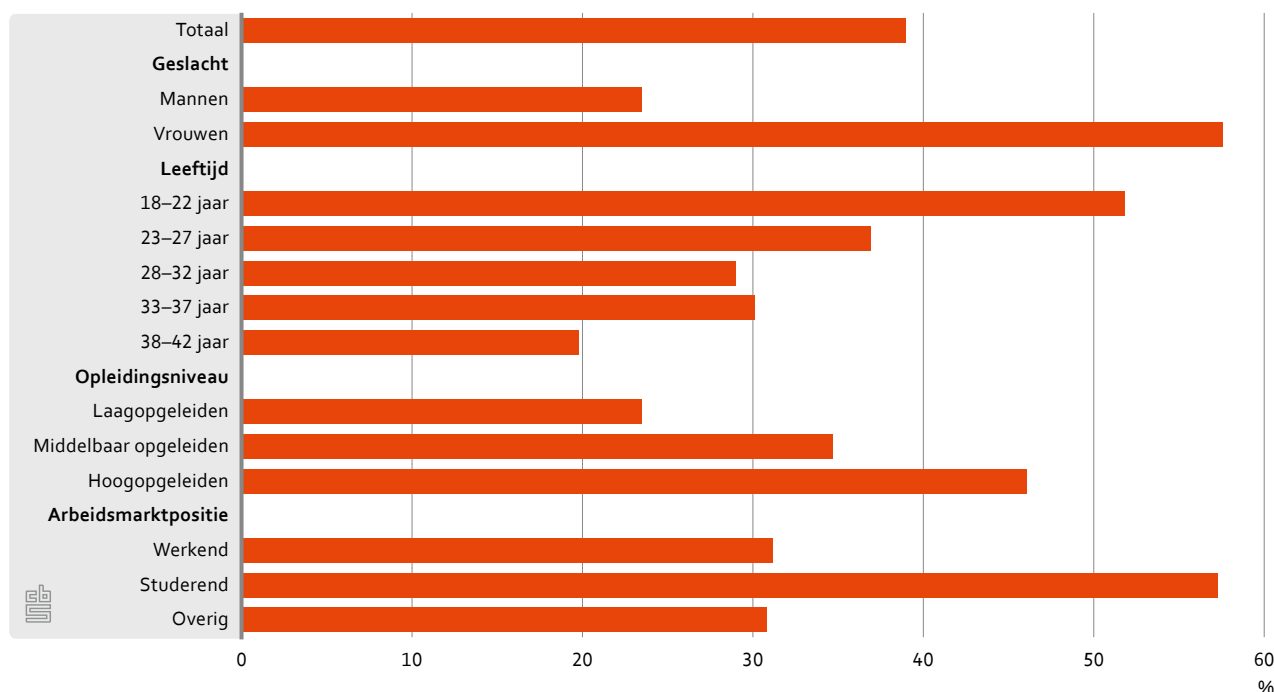
3.7 Vooral vrouwen verwachten door ouderschap nadeel op de arbeidsmarkt

Ook mannen denken dat het ouderschap veel meer effect heeft op de arbeidskansen van vrouwen dan van henzelf.

Vooral vrouwen verwachten nadeel op de arbeidsmarkt bij geboorte eerste kind. Van de vrouwen zonder kinderen verwacht 58 procent dat het ouderschap schadelijk is voor de eigen arbeidsloopbaan. Dat aandeel is aanmerkelijk hoger dan bij mannen, van wie 24 procent een nadelig effect voor zichzelf verwacht. Deze verwachtingen sluiten aan bij de feitelijke situatie op de arbeidsmarkt. Zo werken vrouwen met kinderen gemiddeld beduidend minder uren dan mannen met kinderen, en verdienen ze ook duidelijk minder per uur (bij dezelfde leeftijd en opleiding) (CBS, 2014; Sman et al. 2014).

Bijna de helft van de hoogopgeleiden verwacht hinder te ondervinden van het ouderschap in de eigen loopbaan, tegenover minder dan een kwart van de laagopgeleiden. Ook verwachten vooral twintigers nadelige effecten voor hun loopbaan. Bij dertigers leeft deze verwachting minder sterk. Dat kan te maken hebben met de meer gevorderde arbeidscarrière, maar ook kan meespelen dat kinderen krijgen rond het dertigste levensjaar vaker voorkomt. Overigens zijn mensen die nog onderwijs volgen en (nog) niet werken, ook als wordt gecorrigeerd voor leeftijd en opleidingsniveau, aanmerkelijk vaker van mening dat hun kansen op de arbeidsmarkt zullen afnemen door aan kinderen te beginnen dan mensen die al wel werken.

3.7.1 Verwachting dat eerste kind de kans op de arbeidsmarkt vermindert, 2013

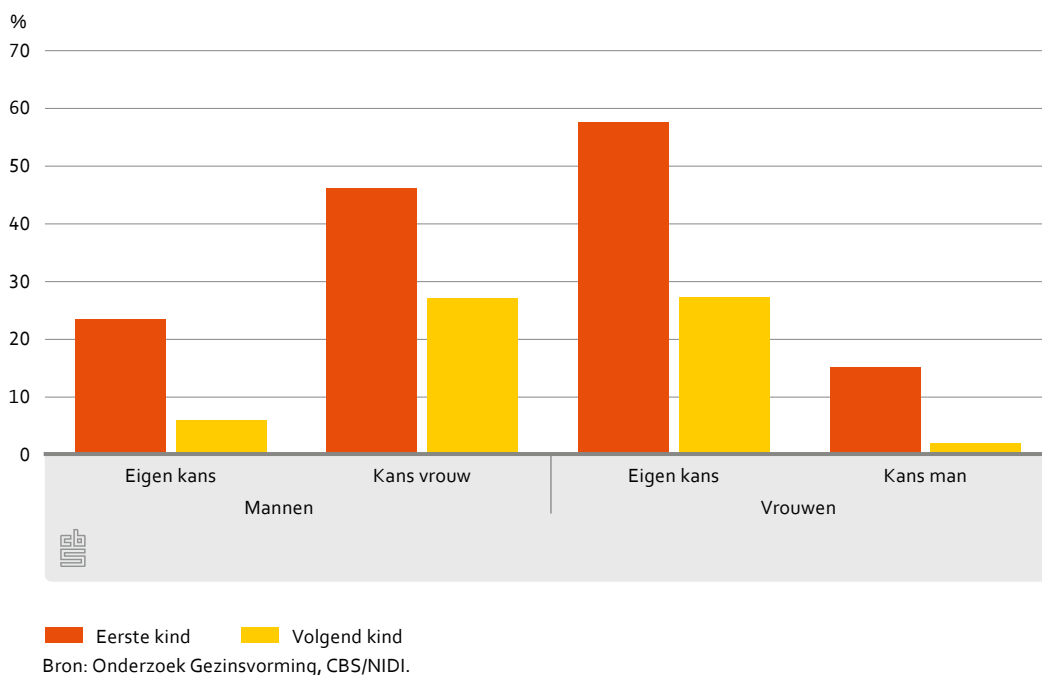

Bron: Onderzoek Gezinsvorming, CBS/NIDI.

Ook mannen verwachten dat moeders meer hinder zullen ondervinden op de arbeidsmarkt dan vaders. Van de mannen met een vrouwelijke partner denkt 46 procent dat de geboorte van een eerste kind de kansen van de moeder zal verkleinen, terwijl slechts 24 procent

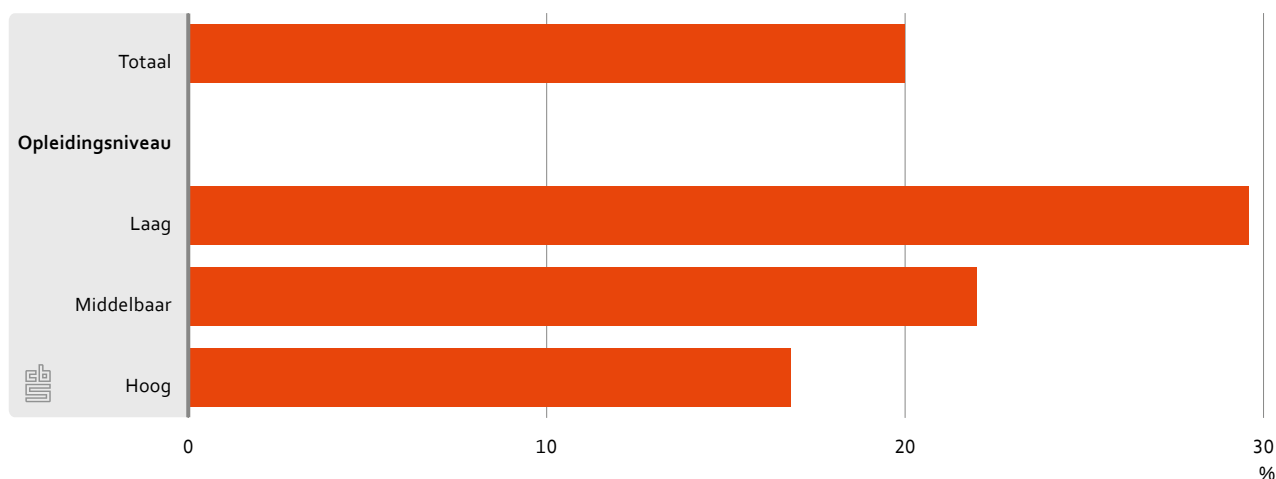
dat voor zichzelf verwacht. Volgens vrouwen zijn de consequenties op de arbeidsmarkt nog ongelijker verdeeld: meer dan de helft verwacht zelf nadelen op de arbeidsmarkt te ondervinden van het ouderschap, terwijl maar 15 procent dat voor de vader verwacht. Ook bij volgende kinderen verwachten mannen en vrouwen dat de kansen van de moeder zullen verkleinen, terwijl dit nauwelijks effect heeft op die van de vader.

3.7.2 Verwachting dat de geboorte van een kind de kans op de arbeidsmarkt vermindert voor zichzelf en partner, 2013

Terwijl vooral hoger opgeleiden nadelen verwachten van het ouderschap voor hun loopbaan, verwachten zij juist minder vaak problemen bij het combineren van werk en kind. Van de hoogopgeleide werkenden denkt 18 procent dat ze werk en gezin niet goed genoeg op elkaar kunnen afstemmen om binnen drie jaar een kind te krijgen, bij laagopgeleiden is dat aandeel 27 procent. Gemiddeld verwacht 21 procent van zowel werkende mannen als vrouwen hier problemen mee bij een eerste kind, vrouwen iets vaker dan mannen. Bij een volgend kind is dat met 11 procent al lager. Ook het effect op de arbeidsloopbaan wordt bij een tweede of volgend kind beduidend lager ingeschat dan bij een eerste kind.

3.7.3 Verwacht werk en gezin niet goed genoeg te kunnen afstemmen om binnen 3 jaar een kind te krijgen, 2013

Bron: Onderzoek Gezinsvorming, CBS/NIDI.

4. Conclusie

Jongeren hebben onverminderd de verwachting ooit kinderen te zullen krijgen, twee blijft het favoriete aantal, blijkt uit de resultaten van het Onderzoek Gezinsvorming. Wel erkennen de meeste mensen dat zij daarvoor een deel van de eigen vrijheid moeten inleveren. Vooral hoogopgeleiden geven aan dat het moeilijker kan worden om andere doelen in het leven na te streven. Het vinden van een geschikte partner is voor veel mensen met een nabije kinderwens een probleem, vooral onder laagopgeleiden. Belemmeringen van materiële aard worden daarentegen betrekkelijk weinig genoemd, al geldt dit niet voor alle lagen van de bevolking. Laagopgeleiden hebben vaker onvoldoende financiële middelen om aan kinderen te beginnen en hebben ook wat minder vaak een geschikte woning. Verder wordt duidelijk dat vrouwen nog steeds aanmerkelijk vaker verwachten dat hun kansen op de arbeidsmarkt te lijden hebben onder het krijgen van een kind.

Binnen de GGS is het binnenkort mogelijk om de Nederlandse resultaten af te zetten tegen die van mannen en vrouwen in andere Europese landen. Hierdoor kan worden beoordeeld welke door Nederlanders genoemde overwegingen en belemmeringen specifiek in Nederland spelen en welke meer universeel zijn.

Literatuur

CBS, 2012. Gelijk loon voor gelijk werk? Banen en lonen bij de overheid en bedrijfsleven. 17-11-2014 gepubliceerd op cbs.nl, CBS: Den Haag/Heerlen.

Graaf, A. de en S. Loozen, 2006. Uit huis gaan van jongeren, *Bevolkingstrends*, 4e kwartaal 2006, CBS: Den Haag/Heerlen.

Harmsen, C., E. Wobma en R. van Gaalen, 2013. Kinderen van gescheiden ouders gaan jonger samenwonen, *Webmagazine*, 8 april 2013, CBS: Den Haag/Heerlen.

Kaa, D. van de, 2005. Over pil, projecties en paradoxen, *Demos*, jaargang 21, nr. 2., pp. 13–16.

Sman, F. van der, M. Korvorst, M. Cloin en A. Merens (2014). De combinatie van betaalde arbeid en zorgtaken. In: A. Merens en M. van den Brakel (red.). *Emancipatiemonitor 2014*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau/Centraal Bureau voor de Statistiek.

Verklaring van tekens

.	Gegevens ontbreken
*	Voorlopig cijfer
**	Nader voorlopig cijfer
x	Geheim
–	Nihil
–	(Indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	Het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
Niets (blank)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2014–2015	2014 tot en met 2015
2014/2015	Het gemiddelde over de jaren 2014 tot en met 2015
2014/'15	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2014 en eindigend in 2015
2012/'13–2014/'15	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2012/'13 tot en met 2014/'15

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Inlichtingen

Tel. 088 570 70 70, fax 070 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen, 2015.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.